

Motion till riksdagen

1989/90:N236

av Olof Johansson m.fl. (c)

Åtgärder mot konkurrensbegränsande ägarkoncentration

Sammanfattning

Ett decentraliserat samhälle med möjlighet till arbete, boende, utbildning service m m förutsätter att näringspolitiken utformas med sikte på att främja de mindre och medelstora företagen, Kooperationen och ökad samverkan i näringslivet i stället för fusioner.

I föreliggande motion understryks att många, livskraftiga och väl fungerande mindre och medelstora företag är grundläggande för en positiv ekonomisk utveckling i hela landet. Utvecklingen mot allt större, allt färre och alltmer dominerande företag försvårar kraftigt möjligheterna att nå detta mål. De allra största företagen får vidare en mycket dominerande roll för den svenska ekonomin. Sårbarheten i samhället ökar och känsligheten för marknadens svängningar blir allt större med de risker det innebär för sysselsättning och välfärd i Sverige.

Mot denna bakgrund föreslås i denna motion bl a följande åtgärder för att motverka koncentrationsutveckling och stärka de små och medelstora företagens villkor:

- Regler för kontroll av fusioner mellan större företag bör införas i syfte att förhindra fusioner som leder till monopol och stark ägarkoncentration
- En lagfäst rätt för företagen att vid hot om "fientliga" uppköp under begränsad tid förvärva aktier i det egna företaget
- Ingen rätt till "köp" av förlustavdrag vid fusioner
- En förbättrad riskkapitalmarknad för småföretag genom införande av förmånliga skatteregler vid handel med icke noterade aktier
- Skattefrihet för arbetande kapital i småföretag
- Införande av personliga investeringskonton för skattefritt sparande, avsett för bl a investeringar i företag.

Inledning

Kännetecknande för näringslivet i Sverige under det senaste decenniet har varit att stora företag blivit allt större. Sverige som är ett land med liten folkmängd har i jämförelse med andra länder ett stort antal stora och internationaliserade företag. Motsatt finns det i Sverige en lägre andel små och medelstora industriföretag än i många av våra närmaste konkurrentländer och bland OECD-länderna.

Ofta har det varit nödvändigt med stora företag för att kunna hävda sig internationellt t.ex. Volvo, SKF, Ericsson och Electrolux. I andra sammanhang har vissa koncentrationer av företagsamhet och ägande inom näringslivet blivit negativa företeelser för den enskilda människan, den regionala utvecklingen, konkurrensen och samhällsekonomin.

För att ge näringslivet balans och mångfald är det av utomordentligt stort värde att egenföretagande och de mindre företagen utvecklas och främjas. En av näringspolitikens viktigaste uppgifter under 1990-talet blir att stärka och utveckla de mindre företagen. Deras ställning måste stärkas i förhållande till de stora och internationaliserade företagen.

Centerpartiet kommer i annat sammanhang att vidareutveckla åtgärdsförslag för att främja och skapa bättre livsvillkor för de mindre företagen. Det behövs en annan inriktning av näringspolitiken och en skatte- och avgiftspolitik som bättre tar hänsyn till de mindre företagens behov och förmåga. Det är nödvändigt att lagstiftningen anpassas till de mindre företagens villkor.

Utvecklingen under 1980-talet

Det svenska näringslivet har under 1980-talet kännetecknats av en utveckling mot stark ägar- och maktkoncentration, internationalisering och struktumvandling. I första hand är det inom industrin, bank- och försäkringssektorn samt fastighetsmarknaden som den ökade koncentrationen varit mest tydlig.

I skenet av den västeuropeiska integrationen har följt ett ökat intresse för investeringar inom EG. De svenska direktinvesteringarna inom EG har ökat från 3,3 miljarder 1985 till ca 22,7 miljarder 1988 och beräknas till 23,5 miljarder kronor under de tre första kvartalen 1989.

Under det senaste decenniet har ett stort antal företag köpts upp av större företag eller olika former av investmentbolag. Genom fusioner med redan stora företag har också nya företags- och ägarkonstellationer bildats. Av årets budgetproposition framgår att av sammanlagt 90 börsnoterade företag med vardera minst 500 anställda år 1978 köptes närmare hälften upp av något annat företag under de följande tio åren. Utmärkande för företagsköpen och fusionerna inom industrin, under främst andra hälften av 1980-talet, har vidare varit att det ofta rört sig om stora affärer, exempelvis MoDo:s köp av Iggesund/Holmen, Asea Brown Boveris köp av Fläkt och nu senast Volvos deläggande i statliga Procordia.

Även inom bank- och finanssektorn har ägarförändringarna varit mycket omfattande och uppmärksammade, t.ex. PK-bankens köp av Carnegie Fondkommission och därefter förvärvet av Nordbanken. Handelsbanken har förvärvat Skånska Banken. Gotagruppen som numera består av Gotabanken, Skaraborgsbanken och Värmlandsbanken, står för en tredje stor förändring inom bankvärlden. Även inom sparbanksrörelsen planeras stora förändringar som syftar till nya fusioner mellan olika fristående sparbanker.

Fusioner har av en del kommit att betecknas som bevis på framgång, medan åtgärder för att främja t.ex. miljö och resurshushållning framhållits som hinder för utveckling. Den s.k. klippekonomi har förhållits och också framhållits som bevis på framgång och skicklighet.

Det finns flera orsaker som bidragit till koncentrationsutvecklingen. Den avgjort främsta orsaken till den ökande koncentrationen i samhället och den omfattande fusionsvågen inom näringslivet står att finna i den ekonomiska politik som förts under 1980-talet.

När socialdemokraterna 1982 återfick regeringsmakten inriktades den ekonomiska politiken på att skapa ökade vinster i näringslivet. Till detta bidrog chockdevalveringen med 16 procent hösten 1982. Det gynnade framför allt de redan starka och mest lönsamma företagen, som också haft den mest positiva ekonomiska utvecklingen.

Den expansiva politik som regeringen fört har emellertid skapat ett inflationstryck och krav på stora löneökningar. Tillväxten har varit exportledd. Löne- och kostnadsnivån har blivit för hög i förhållande till omvärlden och de närmaste konkurrentländerna.

Konkurrensen och behovet av arbetskraft har varit stor. De mest likvida, lönsamma och expansiva företagen har kunnat dra till sig ny och välutbildad arbetskraft. Det har drivit på löneglidningen och därmed kostnadsutvecklingen. Denna utveckling blir särskilt påtaglig i en situation med arbetskraftsbrist.

Den "tredje vägens ekonomiska politik" har skapat nya obalanser. Konkurrensdevalveringarna har drivit upp vinsterna i storföretagen medan de mindre företagen inte haft samma positiva utveckling. Kurserna på Stockholms fondbörs har ökat mer än 10 gånger under 1980-talet. Justerat för inflationen har ökningen varit 462 procent. Det visar vilken förmögenhetsbildning som skett inom de börsnoterade företagen.

Samtidigt med storföretagens kraftiga vinstutveckling har offentlig verksamhet som vård och skola inte fått de ekonomiska resurser som behövts för att kunna uppfylla kravet på en god vård och utbildning.

Avregleringen av kreditmarknaden i kombination med kraftigt likvida storföretag och en stark utveckling av börskurserna har skapat ett uppsving för de finansiella marknaderna i Sverige.

Den socialdemokratiska "tredje vägens ekonomiska politik" har inneburit en förmögenhetsomflyttning i samhället och näringslivet. Regeringen har inte förmått fördela det nya välståndet rättvist mellan olika företagstyper, inte heller mellan olika hushåll och regioner.

Socialdemokratisk näringspolitik har mer anpassats till storföretagens och storfinsansens intressen. Det har manifesterats i många olika sammanhang, främst genom den inställning som socialdemokraterna intagit när det gällt statlig företagsamhet och försäljning av statliga företag till svenska storföretag.

Den ekonomiska politiken har också ökat de regionala obalanserna. Skogslänen och andra utsatta regioner har avfolkats och befolkningen koncentrerats medan folkmängden i expansiva och ekonomiskt starkare storstadsområden ökat kraftigt. Detta har i sin tur skapat ökad belastning på bl.a. bostadsmarknaden och miljön i koncentrationsområdena.

Vidare har den förda politiken gynnat den traditionella svenska exportindustrin, t ex skogs- och bilindustrin. Särskilt gynnade har några av landets

största industriföretag blivit, t.ex. Volvo och Saab. Dessa har fått generösa stöd för etablering av nya industrier och dessutom skattelättnader genom övertagande av förlustavdrag från Svenska Varv som beräknas till 500 milj. kr. till vardera företaget. Detta är större belopp än vad regeringen satsat i regional utveckling i flera av de hårdast arbetslöshetsdrabbade länen.

Utvecklingen inom de högteknologiska branscherna har släpat efter den internationella utvecklingen. Sverige har därför idag en industristruktur som uppvisar en internationellt sett låg andel högteknologi. Detta gör oss pris-känsliga och dessutom dåligt rustade inför 1990-talet. Regeringen har trots de internationellt sett goda förutsättningarna misslyckats med att uthålligt lösa de ekonomiska problemen och skapa en struktur i näringslivet som uppfyller kravet på decentralisering, inflytande och mångfald.

Internationaliseringen

Många av de svenska storföretagen är starkt beroende av utlandsmarknaden. Det gäller t.ex. skogsindustrin och verkstadsindustrin med företag som Volvo, Saab, Electrolux, SKF, Alfa Laval etc. Deras beroende av den västeuropeiska och internationella marknaden påverkar i sin tur villkoren för underleverantörer som är knutna till dessa företag. I regel är det småföretag. Den ökade internationaliseringen av svenskt näringsliv kommer därför stegvis att förändra villkoren för industrin och påverka den ekonomiska utvecklingen i vårt land.

Flera av de svenska industriföretagen har under 1980-talet förvärvat företag, helt eller delvis, i andra länder i en sådan omfattning att det väckt stor uppmärksamhet och utomlands ibland kallats för "en new Viking-invasion".

Beroendet av internationella intressen, nya maktgrupper, den internationella ekonomiska utvecklingen och beslut kommer i allt större utsträckning att påverka svensk industri och vitala svenska intressen. Det framgår exempelvis av fusionen mellan ASEA och Brown Boveri.

Ökad internationalisering av den svenska industrin kan visserligen ge tillgång till nya marknader, men leder till ökad sårbarhet för vårt land och då särskilt vissa regioner.

Nya maktsfärer bildas

Stora företagsförvärv och fusioner leder till att det bildas nya och förstärkta maktsfärer. Inom dessa maktsfärer kontrollerar ett begränsat antal personer och stora aktieägare flera andra företag, strategiska produktionsresurser och tusentals anställda. Makten och ägandet koncentreras därigenom ytterligare.

Genom att "gifta ihop" olika företag med varandra kan nya maktsfärer och maktgrupper tillsammans skapa dominans över flera andra företag och produktionsgrenar. Därigenom får de kontroll över intressanta marknader, mindre aktieägare och kan på sikt ytterligare stärka sin ställning.

Motiven för de många olika företagsförvärven och fusionerna under 1980-talet har skiftat beroende på företagstyp och bransch. Det har handlat om att åstadkomma strukturförändringar, samordningsvinster, ökade marknadsandelar eller finansiella resurser, men det har också funnits direkta maktmotiv.

När motivet är strukturförändringar handlar det ofta om att köpa upp verksamheter eller företag för att få bort en svår konkurrent eller överproduktion. Samtidigt ökar risken för monopol.

Mot. 1989/90
N236

Den starka koncentrationsutvecklingen inom den privata skogsindustrin torde, till icke ringa del, haft som främsta syfte att genom kartellbildning kunna pressa virkespriserna i inköpsledet. Den frågan har också blivit föremål för NO:s granskning.

Vissa samordningsvinster kan visserligen uppnås genom fusioner, men det torde inte alltid vara det avgörande huvudmotivet. Maktmotivet eller att få nya ekonomiska resurser för kommande investeringar torde vara det övervägande. Priset för ett förvärvat bolag kan då bli högt. Det visar de återkommande och allt högre buden som riktas mot vissa intressanta företag.

Svåröverskådliga konglomerat bildas

Storföretagens köp av eller fusioner med andra företag leder ofta till stora företagkonglomerat där en rad olika produktionsgrenar ingår. För de enskilda arbetstagnarna blir detta svårt att överblicka.

Inom Volvokoncernen ingår t.ex. tillverkning av bilar, bussar, motorer, livsmedel och fritidsartiklar.

Inom Trelleborgskoncernen ingår kemiprodukter, byggnadsmaterial, grosshandel inom el och VVS, gruvindustri, metallurgisk industri, kemisk industri, maskintillverkning osv.

Inom Electroluxkoncernen tillverkas t.ex. hushållsmaskiner, motorsågar, byggnadsmaterial m.m.

Nobelkoncernens verksamhet omfattar cellulosakemi, försvarsmateriel, kemikalier och explosivämnen.

Inom Nordstjernankoncernen ingår handel, sjöfart, byggnadsverksamhet, tillverkningsindustrier, specialstål m.m.

Inom en och samma koncern finns således varierande produktionsinriktningar som ofta inte har något annat gemensamt än ägarnas aktier och koncernledning.

Fjärrstyrning

Genom fusioner och företagsuppköp ökar fjärrstyrningen av tidigare enskilda och fristående företag. Besluten över dessa företags investeringar och produktutveckling fattas alltmer sällan på den ort där företaget har sin verksamhet.

De anställdas möjligheter till insyn och inflytande över sin egen arbetssituation minskar i allmänhet ju större företagen och koncernerna blir.

Politik för ett decentraliserat näringsliv

Det behövs en serie av åtgärder för att kunna dämpa fusionsvågen och koncentrationen och i stället skapa en decentraliserad ägarstruktur i näringslivet.

I grunden behövs en ny inriktning av den ekonomiska politiken för att åstadkomma stabilitet, långsammare kostnadsutveckling, lägre inflation och

rättvis fördelning av de samlade resurserna. Pris- och kostnadsutvecklingen har under en lång följd av år överstigit genomsnittet i konkurrentländerna. För att svenskt näringsliv skall kunna öka sin konkurrenskraft är det nödvändigt att kostnadsutvecklingen dämpas.

Näringspolitiken måste utformas med sikte på främjande av de mindre företagen, Kooperationen och en ökad samverkan i näringslivet i stället för fusioner.

Kostnadseffektivitet och kostnadsrationalisering kommer att bli viktiga begrepp för näringslivet under 1990-talet. Det behöver inte innebära att svenska företag för att klara prisutvecklingen och behålla marknadsandelar tvingas till fusioner. I stället kan samverkan mellan olika företag uppnå samma resultat med bibehållet decentraliserat ägande. Kooperation och samverkan måste därför stimuleras. För att balansera maktkoncentrationen och begränsa konkurrensen måste staten medvetet främja de mindre och medelstora företagen samt medverka till att ge konsument- och producentkooperationen en mer aktiv roll i förhållande till nationella och multinationella storföretag.

Köp av förlustavdrag

Den svenska skattelagstiftningen stimulerar idag fusioner och "premierar" företagsköp i stället för att främja mångfald och decentralisering. Många fusioner har underlättats genom att det förvärvande företaget kan köpa och tillgodogöra sig förlustavdrag från ett annat företag eftersom det i regel innebär omfattande skattelättnader. Denna princip har också utnyttjats med statens medverkan t.ex. vid nedläggningen av varvsindustrin då förlustavdrag övertogs av stora och vinstgivande företag. Därför är det nödvändigt att skattesystemet utformas så att stora vinstgivande företag inte kan köpa förluster i ett annat företag i spekulativt syfte. Detta bör ges regeringen till känna.

Socialavgifterna

Sverige har idag det högsta skattetrycket jämfört med våra konkurrentländer. Samtidigt sjunker ökningstakten i den ekonomiska tillväxten. En stor del av skattetrycket utgörs av höga socialavgifter för företagen.

I de skatteutredningar som presenterades under 1989 framgår att mer än hälften av socialavgifterna i realiteten är rena skatter. Detta slår hårt mot småföretagen. Det står inte heller i harmoni med vad som gäller i flera av de västeuropeiska länderna. Skattetrycket måste därför sänkas på småföretagen. Detta kan ske genom att skattedelen på socialavgifterna successivt minskas. Detta bör ges regeringen till känna.

Sett över en längre tidsperiod – oberoende av konjunktursvängningar – påverkar arbetsgivaravgifterna även sysselsättningsgraden. Denna fråga är i högsta grad avgörande för det ekonomiska välbefindandet i landet.

Reformerad företagsbeskattning

Betänkandet från "Utredningen om reformerad företagsbeskattning" präglas av betydande enighet. Trots detta har invändningarna mot skattereglerna

Mot. 1989/90
N236

för egenföretagen och de mindre företagen varit betydande. Förslaget om "särskild redovisningsmetod" som senare framlagts är ett steg på vägen i rätt riktning, men inte heller detta förslag är tillräckligt långtgående för att fylla kravet på ett småföretagsvänligt skattesystem. Vi tar från centerpartiets sida upp dessa frågor i annat sammanhang.

Näringsverksamhet som bedrivs i form av enskild firma eller övriga småföretag skall inte ha en hårdare beskattning än storföretagen. Tvärtom finns det motiv att ha en lindrigare beskattning av mindre företag än av stora och internationaliserade företag som arbetar under helt andra ekonomiska förutsättningar och villkor. Detta bör ges regeringen till känna.

Arbetande kapital

Det s. k. arbetande kapitalet i ett småföretag förmögenhetsbeskattas. Efter som storföretagen och de börsnoterade bolagen alltmer ägs av institutioner såsom stiftelser, andra bolag, investmentbolag eller försäkringsbolag undgår dessa mestadels förmögenhetsbeskattning.

Enligt vår mening skall arbetande kapital i företag inte beskattas. Ett slopande av förmögenhetsbeskattningen på arbetande kapital skulle kraftigt förstärka framförallt soliditeten och överlevnadsförmågan i de småföretag, där företagaren med nuvarande skatteregler tvingas till betydande kapitaluttag för att både betala sin egen lön, skatter och sociala avgifter. Enligt centerpartiets uppfattning skall därför arbetande kapital i företag ej förmögenhetsbeskattas.

Avkastningen på det kapital som egenföretagare har bundet i sin rörelse bör inte beskattas – ... inkomst av näringsverksamhet och därmed beläggas med sociala avgifter. Beskattningen blir i så fall hårdare än om kapitalet placeras i bank eller annat finansinstitut. Egenföretagarna bör inom ramen för en särskild redovisningsmetod få möjlighet att bygga upp ett eget kapital som kan användas för att stärka och utveckla företag. Dessa principer bör bli riktgivande för en kommande beskattning inom småföretagssektorn. Vi återkommer i annat sammanhang till detta.

Underlätta småföretagens kapitalförsörjning

För start och utveckling av företag behövs kapital. En betydande del av kapitalet måste vara eget kapital, d.v.s. riskkapital, aktiekapital. I småföretagen är det ägaren som tillskjuter kapitalet. Företagarens privatekonomi ger emellertid sällan utrymme för några större kapitaltillskott till bolaget under löpande verksamhet.

De stora företagen har däremot en rad möjligheter att få riskvilligt kapital. Aktiemarknaden är för dessa företag en väsentlig källa för försörjning av riskkapital. Dessutom är obligationsmarknaden i praktiken endast öppen för de större företagen.

Personligt ägande är en viktig drivkraft för att åstadkomma förnyelse och investeringar i näringslivet. Det är också ett viktigt inslag för att skapa ägarspridning och därmed ökat inflytande.

För att bredda ägandet och stimulera sparandet bör det göras intressant och långsiktigt attraktivt. Centerpartiet vill därför införa personliga investe-

ringskonton. Medlen från ett personligt investeringskonto får användas utan skattekonsekvens till investeringar i bl.a. företag. Vi utvecklar förslaget om personliga investeringskonton i annan motion.

För flertalet småföretag är inte en börsintroduktion ett realistiskt alternativ för att skaffa riskkapital eftersom det för börsintroduktion krävs att företaget redan har ett icke obetydligt aktiekapital. Grunden för de små företagens möjligheter att bygga upp sitt egna kapital är därför självfinansiering. Det framtida skattesystemet måste utformas så att småföretagens riskkapitalförsörjning underlättas och stimuleras.

Likartade effekter som en börsintroduktion medför skulle kunna uppnås om privatpersoner stimuleras att satsa pengar i småföretag, t ex genom köp av nyemitterade aktier. Flera länder i Västeuropa har infört speciella system för att stimulera det privata utbudet av riskkapital till småföretag. Systemen varierar till sin utformning mellan de olika länderna men har i allmänhet det gemensamt, att de grundas på en skattepremiering av något slag.

Ett sådant system bör införas också i Sverige. Syftet bör vara att underlätta utvecklingen av en väl fungerande riskkapitalmarknad för småföretag. Det kan ske genom att fysiska personer ges rätt att i sin inkomstdeklaration göra avdrag för sådana investeringar. I första hand borde en fullständig avdragsrätt gälla upp till ett visst årligt belopp för placeringar i icke börsnoterade aktier. Detta motsvarar det engelska systemet med Business Expansion Scheme.

En annan och alternativ möjlighet är att avdragsrätten gäller för placeringar i särskilda riskkapitalfonder. Dessa fonder skall då helt vara inriktade på att göra satsningar i nyemitterat riskkapital från småföretag i skeden innan börsintroduktion är aktuell. Detta bör ges regeringen till känna.

En kompletterande lösning, för att ytterligare underlätta handeln med icke noterade aktier i småföretag, är att utveckla systemet med allemansfonder. För närvarande övervägs att begränsa skattefriheten för allemansfonderna. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt för att få den rätta stimulansen för placeringar i icke noterade aktier att fondernas placeringar i dessa aktier beläggs med lägre skattesats än vad som gäller för övriga placeringar i allemansfonder. Vidare bör det öppnas möjlighet för allemansfonder som är helt inriktade på icke noterade företag. Detta bör ges regeringen till känna.

Köp av egna aktier

I USA och England ger lagstiftningen rätt för ett företag, som utsätts för hot om uppköp, att tidsbegränsat köpa upp de egna aktierna. Denna rätt bör även tillkomma svenska företag med en begränsad ägarkrets. Vi förordar därför att möjligheterna prövas att förändra gällande lag så att uppköp av egna aktier blir möjligt för att skydda ett företag från uppköp om det strider mot viljan hos en betydande del av aktieägarna. Enligt vår mening bör riksdagen hos regeringen begära att dessa möjligheter utreds.

Kontroll av stora fusioner

Vi har tidigare i annat sammanhang framfört förslag till inriktning av näringspolitiken som skulle minska koncentrationen i näringslivet och främja

ett decentraliserat ägande, positiv regional utveckling och ökat inflytande för de som är beroende av företagets verksamhet.

I den s.k. konkurrenskommittén är Kooperationen, främst de producent- och konsumentkooperativa företagen och deras arbetssätt, föremål för särskild prövning. Hur motsvarande frågor skall behandlas vad beträffar de producent- och konsumentkooperativa företagen berör vi därför inte i detta sammanhang.

Svenska lagar och förordningar kommer som en följd av den ökade integrationen i Västeuropa att i större utsträckning behöva harmoniseras med EG:s regelverk. Detta är också målsättningen med det pågående förhandlingsarbetet mellan EFTA och EG. Vi vill dock understryka vikten av att lagar och regler inte utformas på ett sådant sätt att de möjligheter den nordiska marknaden innebär för svenskt näringsliv inte kan tas till vara. De mindre och medelstora företagen är långt mer beroende av att Norden kan vara en fungerande "hemmamarknad" än de stora företagen.

Fusionskontrollen inom EG

Även inom EG har det rest farhågor för konsekvenserna av de stora fusioner som ägt rum mellan olika stora företag. Det finns en uttalad oro för att fusioner mellan företag som behärskar viktiga produktionsgrenar, utvecklingsresurser och redan har stora marknadsandelar skall leda till ökad dominans och kanske monopol på vissa marknader. EG har därför beslutat om särskild prövning av fusioner mellan företag som överstiger en viss omsättning.

Det är, enligt centerpartiets uppfattning, angeläget att även fusioner mellan stora företag i Sverige provas i särskild ordning av regeringen.

EG:s förordning om fusionskontroll antogs av EG:s ministerråd i december 1989 och träder i kraft den 21 september 1990. Från detta datum gäller skyldighet att i förväg anmäla företagsfusioner som har beröring med EG-marknaden till EG-kommissionen.

Enligt EG är fusionskontrollen nödvändig från både ekonomiska och politiska utgångspunkter. Omstruktureringsprocessen i europeisk industri har medfört en våg av fusioner. Trots att många av dessa inte ger anledning till problem är det enligt EG-kommissionen och EG:s ministerråd nödvändigt att säkra så att det inte förorsakar varaktiga problem och skada på en effektiv konkurrens.

EG:s förordning om fusionskontroll omfattar alla företag som uppfyller vissa kriterier bl.a.:

1. När de deltagande företagens samlade omsättning på världsmarknaden överstiger 5 miljarder ECU (ca 35 miljarder kr). En omsättning i den storleksordningen avspeglar de deltagande företagens finansiella och ekonomiska styrka. För banker och försäkringsbolag skall användas en annan beräkningsgrund.

2. När samtidigt minst två av de deltagande företagen var för sig har en omsättning inom EG på 250 miljoner ECU (ca 1,75 miljarder kronor).

Alla företag som omfattas av EG:s förordning om fusionskontroll skall värderas i ljuset av de nya fastställda kriterierna. Det tas särskilt hänsyn till "en

Mot. 1989/90
N236

dominerande position". Etableringen eller styrkan av en sådan position förklaras oförenlig med EG-marknaden när den i väsentlig grad förhindrar effektiv konkurrens, oavsett om det är inom hela eller en väsentlig del av EG-området. Värderingen omfattar olika konkurrensaspekter. Dessa omfattar de berörda marknadernas struktur, aktuell och potentiell konkurrens, de deltagande företagens marknadsposition, leverantörernas valmöjligheter, marknadshinder, förbrukarintressen samt främjandet av den tekniska och ekonomiska utvecklingen.

För att bibehålla en sund konkurrens inom näringslivet i vårt land och hindra att olika företag som redan har en avgörande dominans inom en bransch eller region får en så stark ställning att det innebär risk för monopol och stark ägarkoncentration bör en fusionskontroll införas i Sverige.

Vi föreslår, med utgångspunkt från vad som ovan redovisats, att riksdagen hos regeringen begär förslag om regler för kontroll av fusioner mellan stora företag.

Småföretagen och Europa

Sverige behöver i likhet med EG ett särskilt aktionsprogram för småföretagsutveckling. En näringsstruktur med många, livskraftiga och väl fungerande små och medelstora företag är en förutsättning för att bereda möjligheter till arbete, boende, utbildning service m m över hela landet. Centerpartiet har länge med kraft drivit kraven på att småföretagen måste få förbättrade villkor och lagstiftningen bättre anpassas efter småföretagens behov. Vi har mot denna bakgrund till tidigare riksmöte bl a föreslagit ett särskilt åtgärdsprogram för småföretagsutveckling. Vi återkommer i annat sammanhang till de konkreta åtgärder som krävs för att främja de mindre företagen och tar i denna motion endast upp frågor med anknytning till EG.

Den svenska samhällsekonomin internationella beroende förutsätter att svenska företag är konkurrenskraftiga på den internationella marknaden. Det är därför nödvändigt att de pågående förhandlingarna med EG inriktas så att det inte enbart handlar om villkoren för de stora företagen. Även de mindre företagen måste ges möjlighet att verka på lika villkor som de stora företagen och sina konkurrenter på Europamarknaden.

En ökad integration med EG-marknaden måste förenas med åtgärder för att nå ut på andra exportmarknader som Norden och Östeuropa, som i det längre perspektivet kan bli mycket viktiga. Denna uppfattning delar vi med Småföretagens Riksorganisation och de som är verksamma inom de mindre företagen.

Inom EG finns ett klart uttalat intresse för de mindre och medelstora företagen. EG-kommissionen har utarbetat ett särskilt aktionsprogram för småföretagen.

Programmet kan sammanfattas i två huvudmål. Först och främst skall ett positivt klimat skapas för småföretagen. Dessutom skall aktionsprogrammet medverka till bättre flexibilitet och kapitaltillförsel till småföretagen. Därigenom förväntas att nya företag skall etableras och redan existerande företag skall få möjlighet att utvecklas.

EG:s aktionsprogram för småföretag inrymmer flera olika delmål, exem-

pelvis främjande av företagsamheten, förenkling av de administrativa systemen, stimulerande skattesystem och förbättring av den sociala välfärden.

EG vill göra det mer lockande att starta företag. Därför vänder sig aktionsprogrammet särskilt till unga människor.

Samhällets olika regelsystem är främst anpassade till de stora företagens förhållanden. Småföretagen belastas därför hårdare än de större företagen. EG-kommissionen har därför beslutat att alla lagförslag som kommissionen lämnar skall åtföljas av en värdering av konsekvenserna för småföretagen. På motsvarande sätt bör alla lagförslag och förordningar i vårt land prövas utifrån den påverkan de kan ha på småföretagen. Reformen, lagar och förordningar måste ges en inriktning som bättre stämmer överens med målsättningen att främja de enskilda och mindre företagen. Det kan handla om skatteregler, avgifter, arbetsrättslagstiftning m.m. Detta bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
N236

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förvärv av förlustavdrag,¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skattedelen på socialavgifterna,¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riskkapitalförsörjning för småföretag,¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beskattning av allemansfonder och dess inriktning för att främja icke börsintroducerade småföretag,¹⁾

[att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med direktiv att lägga förslag om en rätt för företag att under en begränsad tid förvärva de egna aktierna,²⁾

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om regler för kontroll av fusioner mellan stora företag så att fusioner inte leder till monopol och stark ägarkoncentration,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett särskilt aktionsprogram för att främja de mindre företagen.

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Görel Thurdin (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Karin Söder (c)

Gunnar Björk (c)

Gunilla André (c)

Pär Granstedt (c)

Börje Hörnlund (c)

Karin Israelsson (c)

Agne Hansson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Larz Johansson (c)

¹ 1989/90:Sk361

² 1989/90:L208

